

ՏՈՒՆԵՐՈՒՄԻ ՏԱՐԻ

ՄԵԼԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմյանից համադրություն մեջ:
Օտարաբնակությունը դիմում են ուղղակի
Խիֆա. Քեդակա «Милан»

Խմորաբլիթները քաղ է առաջատար 10—2 ժամ
(հացի կիրակի եւ տոն օրերից):
Հայտարարությունը ընդունվում է ամեն լիցիտով:
Հայտարարությունը խմորի համարը գնորդում են
խորհրդակցությամբ 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիսի փոխադարձ կրեդիտի ընկերությունը:
ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Նամակ Մոսկովայի:
Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Յու-
նաստան, Օտար լուրերը հանգուցեալ կայս-
րի մասին: Ֆրանսիա:—ՀՈՒԱԿԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅ-
ՏԱՐԱՌԻԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Մեր
ժողովրդական գրականությունը:

ԹԻՖԼԻՍԻ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿՐԵ- ԴԻՏԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ներկայ տարվայ վերջում կը
լրանայ մեր քաղաքի փոխադարձ
կրեդիտի ընկերություն տաս
տարվայ շրջանը:
Ինչպես յայտնում է ընկերու-
թյունը իր յայտարարությունում
մեջ, ներկայ մարտ ամսի 22-ին
լինելու տարեկան ընդհանուր
ժողովի մեջ, մի յանձնաժողով,
որ ընտրված է եղել 1880 թվի
մարտի 20-ի ընդհանուր ժողովի
մեջ, կը ներկայացնի իր զեկու-
ցումը ընկերության կանոնադ-
րության մի քանի նշանաւոր
կէտերի փոփոխության մասին:
Երբ 1872 թվին հիմնվեցաւ
Թիֆլիսի փոխադարձ կրեդիտի
ընկերությունը, նա ընդունեց այն
կանոնադրությունը, որ այն ժա-
մանակ ընդհանուր էր Ռու-
սաստանում եղած փոխադարձ
կրեդիտի բոլոր բանկերի համար:
Այն ժամանակից յետոյ այդ
տեսակ հիմնարկությունների օրի-
նակելի կանոնադրությունը նշա-
նաւոր փոփոխությունների են:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԵՐ ԺՈՂՈՎԱԴԱՐՁ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԷՏ-
ՆՈՒԹԻՒԿԱՆ ՆԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆԸ:

«Великій врагъ знанія не ошибка, а без-
дѣйствіе.»

(Պիտոլեան մեծ թշնամին սխալանքը չէ, այլ
անգործությունը)

Бокль. Ист. Цив. Анг. Т. II. гл. 6 стр. 452.

I. ԵՐ ԳԱՐԱՆՆԵՐԻ ԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Մեր գրականության մեջ արդէն դուրս եկան
մի քանի երգարաններ, Գուրը կը տեսնէք «Մու-
սայը Հայաստանի», «Բնարը Հայկական», «Սո-
խակ Հայաստանի» և այլ բարձր վերնագիր կրող
երգերի ժողովածուներ: Ինչպէս երևում է, յի-
շուս ժողովածուների կազմիչները, տալով իրանց
աշխատանքներին այսպիսի հուշակաւոր ձեռն ա-
նուններ, կամենում են, ինչ կարելի է այսպէս
ասել, նրանց հայացքներ, ազգայնացնել:

Ինչպէս կարելի է հայոց երգարանը չը կոչվի
«Սոխակ», Բնար, կամ «Մուսայը Հայաստանի»:
Ինչպէս կարելի է արհամարհել սոխակի մեղմ
երգը կամ անուշ ձայնը: Եթէ երգարանի պոչիցը
չը կպցնենք «Սոխակ», «Բնար» և «Հայաստան»
բառերը, ուրիշ անունով ժողովածուները հայոց
երգարանի տիպոսի արժան չեն կարող լինել ու

թարկեցաւ, բայց մեր քաղա-
քի փոխադարձ կրեդիտի բանկը
պահպանեց սկզբնական կանոնա-
դրութիւնը, առանց մտցնելու
այն փոփոխութիւնները, որոնք
ն օր մալ ասված կանոնադրու-
թեան մեջ մտցրած են եղել:

Տաս տարվայ ընթացքում
Թիֆլիսի փոխադարձ կրեդիտի
ընկերությունը բաւական օգուտ-
ներ տուեց մեր քաղաքի ֆինան-
սական և առևտրական շրջան-
ների գործունէութեանը, բայց,
պէտք է խոստովանել, նա չը
ստացաւ այն նշանակությունը,
որ կարելի էր սպասել երբ նա
հիմնվում էր, չը վայելեց այն
ժողովրդականությունը, որ կտ-
րող էր վայելել, եթէ տարածէր
իր գործունէությունը աւելի մանր
կրեդիտի պահանջ ունեցողնե-
րի մեջ:

Դեռ երբ որ նոր էր հիմնվում
այդ ընկերությունը մենք յայտ-
նեցինք մեր միտքը առանձին
յոգուածով, որի մեջ յոյս էինք
յայտնում որ մեզ մօտ հիմնվող
այդ բանկային հիմնարկութիւնը
գլխաւորապէս ի նկատի կունե-
նայ միջին և մանր կրեդիտի մեջ
կարօտութիւն ունեցողներին:

Բայց դժբաղդապէս այսպէս
չեղաւ. տաս տարվայ ընթաց-
քում մեր փոխադարձ կրեդիտի
բանկը իր համար նպատակ էր
զրել նպատակ իր փոխաւորու-

թիւններով գլխաւորապէս խոշոր
կրեդիտի մեջ պահանջ ունեցող-
ներին, իսկ ամեն տեսակ աշխա-
տանք կրող, մանր կրեդիտի մեջ
պահանջ ունեցող բազմութիւնը
չը կարողացաւ մասնակից լինել
այդ ընկերության գործունէու-
թեան մեջ և դարձեալ մնաց այն
վաշխառուների ճանկերում, որոնք
հարստահարում են աշխատողին,
նրան թէ ահագին տոկոսներով
փող տալով, և թէ ուրիշ կողմից
աննշան տոկոսներ տալով նրա
խնայողութիւններին:

Եւ շատ անգամ նոյն իսկ այն
անձինք, որոնք համեմատաբար
էժան կրեդիտ էին վայելում փո-
խադարձ կրեդիտի բանկում, ի-
րանց կողմից մեծ տոկոսներով
փող էին տալիս մանր աշխա-
տողներին բանկի մեջ էժան տո-
կոսներով վեր առած գործար-
ները:

Մի խօսքով մեր քաղաքի
մանր աշխատողների բազմու-
թիւնը տաս տարվայ շրջանում
ոչինչ օգուտ չը տեսաւ փոխա-
դարձ կրեդիտի ընկերության
հիմնարկութիւնից: Նրա տուած
շահը, նրա ունեցած օգուտը մը-
նաց դարձեալ մեր ունեւոր փոք-
րամասնութեան արտօնութիւն:

Մենք չը գիտենք թէ ինչ
տեսակ կը լինի ներկայ մարտի
22-ի ընդհանուր ժողովին մի
տարի առաջ ընտրված յանձնա-

տալով, որ նա չէ զրկել մեր ազգը բանաստեղ-
ծական տաղանդից:

Բայց եթէ կամենաք դիմելով յիշեալ երգա-
րաններին, կազմել մի գաղափար մեր ժողովը-
րական բանաստեղծութեան մասին, կամենաք,
օրինակի համար իմանալ ինչպէս է «սիրում
ու առում» մեր ռամիկ ժողովուրդը, ինչպէս է
գրեզացի երիտասարդը քաղում առաջին համ-
ընթաց իր սիրածի արեւից այրված և մըթ-
նացած թշերից,—գուր չառ քիչ բան կարող էք
գտնել մեր ժողովածուների մեջ: Նմանապէս,
եթէ մի իրաւարան-էստօլոզ (ազգագէտ) կամե-
նայ այդ ժողովածուների օգնութեամբ ուսում-
նաստեղծական, իրենց թէ ծրարական, վիպա-
գրական և վերջապէս իրաւարանական-էստօլո-
գիական կողմից,—նրա աշխատանքը կրկին
պիտի ի դուր տեղը կորչի, որովհետեւ մեր ժո-
ղովածուները չեն պարունակում իրենց մեջ բա-
ւականին նիւթեր, Բիրաւի կան մի քանի երգեր,
բայց նրանք ժողովածու են առանց քննադա-
տութեան, առանց կրիտիկայի և մինչև անգամ
լօգիկայի:

Ինչպէս երևում է մեր ժողովածուների պա-
տուէրի կազմիչները ենթարկված են մի և նոյն
ցաւին, որով տանջվում են մեր իրաւաբանները:
Ինչպէս այս յետինները գուցէ ծուլութիւնից,
գուցէ անընդունակութիւնից և վերջապէս բթա-
մտութիւնից պախարակելի անտարբերութեամբ են
նայում մեր ազգային իրաւաբանական
կեանքին,—չեն ուզում ուսումնասիրել մեր
ժողովրդական «կանօնները» կամ ինչպէս ռամիկ

ժողովի զեկուցումը, բայց չենք
կարող մեր ցանկութիւնը չը
յայտնել, որ կանօնադրութեան
մեջ արած փոփոխութիւնների
շարքում մտցրած լինէին այն
կարեւոր կէտերը, որոնք այսու-
հետեւ թոյլ տային քաղաքիս
փոխադարձ կրեդիտի բանկին
նպաստող լինել ոչ թէ միայն
մեր ֆինանսական և առևտրա-
կան բարձր և միջին դասակար-
գերի համար կրեդիտը վայելելու,
բայց և միջոց տային և քաղա-
քիս մանր աշխատողների ահա-
գին մեծամասնութեանը վայելե-
լու այդ կրեդիտը:

Տեսնենք մարտի 22-ի տարե-
կան ընդհանուր ժողովը ինչ վը-
ճիւ կը տայ մեր առաջարկած
հարցին:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

Մարտի 12-ին

Հտապում եմ հաղորդել ձեզ այն, երբ օգ-
տաւէտ հիմնարկութեանց մասին, որոնք վերջա-
պէս հաստատուեցան տեղութեան կողմից և ո-
րոնց բարեբար ազդեցութիւնը համալսարանի
ուսանողութեան վրա շատ մեծ է լինելու:

Ամիս 16-ին բացվելու է Մոսկովայի համալ-
սարանի ուսանողական ճաշարանը
(кухмистерская), թայտի է, որ վերջին ժամա-
նակվայ սաստիկ թանգութիւնը առանձին ծան-
րութեամբ ճնշեց և ճնշում է մանաւանդ քաղա-

ժողովուրդն է անուանում «մեծ առաջ (մե-
ծ առաջ) գիրքը» (общее право), աղաթները,
ծէսերը,—նմանապէս էլ մեր երգարանների կազ-
միչները աւելորդ են համարում ուղարկութիւն
դարձնել մեր ժողովրդական բանաստեղծութեան
վրա, ինչպէս հարկն է:

Երբ կը թուենք մինչև վերջը բոլոր քաղցրա-
ձայն թուշունները ու նուազարանները, որոնց ա-
նունով մեծարում են մեր ժողովածուները, գուցէ
մի ժամանակ արժանանալ տեսնել, փոխանակ
«Սոխակ»-ի, «Բնար»-ի, «Ազգու Հայաստանի»
կամ «Զուռնայ Հայկական»-ների Գուցէ այն
ժամանակ մեր երգարանները նուազեն հայ բար-
բառով, դուարձացնելով մեր նուրբ ակնայնները,
որովհետեւ «ազգու», «զուռնայ», «ժմբուկը»
կամ «նազարէն» աւելի հայկական են, քան թէ
օրինակի համար Մոսկովայի, որոնց մեր երգարա-
նների ազգասէր կազմողները, քաջ տալով Օլմպի
սառնամանիք դազաթից, զերում են Հայաստան,
որի հետ անմեղ և ողորմելի մուգալը ոչինչ
կայ չունեն:

Այս նկատողութիւնից յետոյ դառնալով մեր
ժողովրդական կեանքին, Հայ ռամիկ ժողովուր-
դը ինչպէս և ամեն ազգ ունի իր գրականութիւ-
նը: Ժողովրդական գրականութիւնը կայանում է
հետեւեալ տարիքից:

I. Բանաստեղծական, որը կազմում են դանա-
զան երգեր պատմական-հերոսական, ծիսական,
լիրական (лирический), իդիլական և այլն:

II. Աւանդութիւններից, առասպելներից,
առակներից, որոնք վերաբերում են ժողո-
վրդի պատմութեանը և առհասարակ անցեալին:

մանակ պէտք է հետեւի իր նախորդներին ընթացքին: Ինքը պատմութիւնը մեզ առաջարկում է պատերազմական գործողութիւնների նախագիծը իր բոլոր մանրամասնութիւններով: 1854 թուականին գնդապետ Գրիգոր 400 զինուորական վերջերեց Միտոցով և մոտեցաւ Եանինային 2 միոն տարածութեան վրա: Հայ-Պետրոսը մի քանի տասնեակ անկանոն և փառ պատրաստված զինուորներով նուաճեց Տրիպոլի ամրոցը զաշտովալոր: Այժմեան յոյները կամենում են կրկնել իրանց նախորդների այդ քաջութիւնները: Այժմեան մէջ շուտով կը ստացվին մեծ քանակութեամբ հրաքաններ, որոնք գնված են Միտոցովի հանգանքի մէջ:

Փարիզից «Polit. Corresp.» լրագրին հաղորդում են, որ քաղաքական շրջանները անհանգստացած են յոյ-թուրքական հարցի պատճառով: Քաղաքագետները ամեն կերպ աշխատում են կողմնակի պատասխաններ տալ, երբ նրանց հարց են առաջարկում Յունաստանի մասին: Յունաստանի չափաւորութիւնը բանակցութիւնների ժամանակ կառավարութիւնները աւելի են հաւանում, քան թէ Բ. Գրան բռնած ընթացքը:

ՕՏԱՐ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԸ ՀԱՆԳՈՒՅԵԱԼ ԿԱՅՍՐԻ ՄԱՍԻՆ

Թագաւոր Կայսրի մահուան մասին Փրանսիական «Temps» լրագիրը տպել է հետեւեալ առաջնորդող յօդուածը: Աւելորդ է խօսել այն զգացմունքի մասին, որով Ֆրանսիան կընդունի այն եղեռնագործութեան լուրը, որին զոհ գնացաւ ռուսաց Կայսրը: Բացի մի քանի ֆանատիկոսներից, ուրոնք քաղաքական գործունէութեանը այնպէս են վերաբերում, ինչպէս թափառական, քաղաքակրթութեան մասին հասկացողութիւն չունեցող վայրենիները, իւրաքանչիւր Ֆրանսիացի կը ողբայ այն եղեռնագործութիւնը, որ կարող է դանդաղացնել ազատամիտ գաղափարների առաջադիմութիւնը: Եւրոպայի մէջ, եթէ այդ առաջադիմութիւնը կախված լինէր մի խումբ մարդկեանց յանցաւոր ձեռնարկութիւններից, որ իրանց վարմունքով յիշեցնում են մեզ միջին

Գնացէք, տեսէ՛ք ինչն ա կերել թօփն: Եկանք, տեսանք ժամպն ա կերել թօփն և այլն: Գնացէ՛ք, տեսէ՛ք ինչն ա կերել ժամպն: Եկանք, տեսանք չոփն ա կերել ժամպն և այլն: Գնացէ՛ք, տեսէ՛ք ինչն ա կերել չոփն: Եկանք, տեսանք ջուրն ա կերել չոփն և այլն: Գնացէ՛ք, տեսէ՛ք ինչն ա կերել ջուրն: Եկանք, տեսանք՝ մարդն ա խմել ջուրն և այլն: Այս երգը կարելի է համարել ընդհանուր ազգային, որովհետեւ համարեա բոլոր բուն հայաստանցիք երգում են նրան, միմիայն զանազան փոփոխութիւններով:

Նրեանայ գաւառի Գաւալու գիւղում երգում են այսպէս. «Գնացէ՛ք տեսէ՛ք (տեսէ՛ք) լուլ (տլ) և կէրն խոտին: Գնացինք տեսանք (տեսանք) գառն և կէրն խոտին և այլն»: Գետոյ երգի ընթացքը մի և նոյնն է ինչպէս «Սոխակ»-ում, միմիայն նետակ փոփոխութեամբ: Գառն ուտում է խոտին, գառին ուտում է գայլը, գայլին շունը, շանը արջը, արջին առիւծը, առիւծին փիղը, փիղն թուրը (սուրը), սրին ժանդը, ժանդին իւղը, իւղին մարդը և վերջապէս մարդին հողը:

Կարդացէ՛ք այս երգը ուշադրութեամբ, աշխատեցէ՛ք հասկանալ նրա ներքին միտքը. տուէ՛ք չուտը բառին «չ ա ղ թ է Լ, ո չ ն չ ա ց ն և Լ» նշանակութիւնը և զուգ կը համաձայնէ՛ք մեզ հետ, որ այս երգը արտայայտում է խորին փիլիսոփայական միտք, — նրա մէջ ժողովուրդը նըկարագրում է ընտելեան միջի յաւիտենական և անվերջ պատերազմը, որով զօրեղ կենդանին ուտում է, ոչընչացնում թողլին: Այս պատերազմը բնագոյնիւրը անուանում են «պատերազմ»

գարերի տխուր ժամանակները: Այդ ընդհանուր տխուր գրգռմունքը և յանցանքի դատապարտութիւնը աւելի էլ մեծ նշանակութիւն պէտք է ունենայ, որովհետեւ ամենքին յայտնի է այն մեծ ծառայութիւնը, որ Ռուսաստանը արաւ Ֆրանսիային 1875 թուականին: Այդ տխուր գրգռմունքը և գայլապետը արդարացնելու համար բաւական է Հանդուցեալ Կայսրի յիշեալ դործը: Բայց հասարակական կարծիքի անբաւականութեան պատճառը միայն այն բարեկամական կապերը չեն, որ ունեն միմեանց հետ ֆրանսիական և ռուսաց կառավարութիւնները: Հասարակական կարծիքի այդ արամադրութեան պատճառը ընդհանուր շահերն են: Ֆրանսիացիները վաղուց համոզվել են, որ քաղաքական սպառնութիւնները չեն հասցնում յանցաւորների նպատակներին: Ազատութիւնը ձեռք է բերվում այն ժամանակ, երբ մարդիկ համոզվում են, թէ նա օգտակար է և երբ նա շատ կողմնակիցներ է ունենում, իսկ սպառնութիւնները երբեք ոչոք չեն համոզել: Այս պատճառով պէտք է յուսայ, որ կատարված յանցանքը յետագային դադարեցնի փարսերին օգուտ կը տայ: Կարծիքների անհամաձայնութիւնը իշխանութեան և ազատութեան սկզբունքների մասին, կառավարչական ձևերի մասին, որոնք այդ սկզբունքներից մէկի արտայայտութիւնն են, ոչինչ ընդհանուր բան չունեն այն տխուր անցքի հետ, որի մասին հեռագիրը մեզ տեղեկութիւն տուեց: Չափազանց սահմանափակված նիշիլիստիկան շարժումը մինչև անգամ այն երկրի մէջ, որտեղ նա ակզբ է արել և պահպանվում է, ոչինչ կապ չունի Եւրոպայի քաղաքական կուսակցութիւնների զործունէութեան հետ: Մենք աչքի առաջ ունենք մի առանձին փաստ, որ յատուկ է այն ժողովուրդին, որի մէջ մենք նկատում ենք ամենանուրբ քաղաքակրթութեանը կից վայրենու ոգի և դրա պատճառներն են աշխարհագրական պայմանները, երկրի տարածութիւնը, նրա կլիմայի և աւանդութիւնների գանազանութիւնը և եւրոպական ժողովուրդների մէջ վաղուց տարածված գաղափարների հետ ուղի ծանոթանալու: Այդ երկու հակառակ տարրերի ընդամագրութեանց — ստեղծվում է մի ա-

ռազմաւոր համար» (борьба за существование)։ Ժողովուրդը իր պատմական կեանքի բոլոր ընթացքում անհատական է այդ պատերազմին, բայց զարգացած չը լինելով՝ նա չէ կարողանում բնութեան այս երկու ընդհանրացնել (обобщать), վերացական կերպով ձևակերպել (формулировать) և արտայայտել այն միտքը, թէ զբոսելու մէջ զօրեղ կենդանին ոչընչացնում է իրանից աւելի թուլին, — այլ ուղղակի նկարագրում է յիշեալ պատերազմը: Բացի սրանից երգի միւս գլխաւոր միտքը այն է, որ ամեն կենդանի իր չակիզը ստանում է հողից և վերջը գտնում է հողի մէջ: Այն այս պատճառով ժողովուրդը հողին կուրծ է անայր հողը, երկիրը ստոււածացնում է: Ամենքին պատմութիւնից յայտնի է թէ Յունաց չաստուածուհի Գիմետրան պատկերացում է երկրի: Մի և նոյն գեր խաղում էր և գերմանացուց Հերդա չաստուածուհին: Այն ձեռ յիշեալ երգի ներքին, փիլիսոփայական միտքը:

Այժմ, ընթերցող, ձեր ուշը դարձնում ենք մի ուրիշ երգի վրա, կարդացէ՛ք «Ջանգիւղումներից» հետեւեալ տուին:

«Եղա՛ն տակ մանիշակ, իմ ետքը քանց քեզ չիշակ (մատաղահաս), «Ո խ ու ղ (հօթ) թու՛նից կանցկենամ, չեցե՛կ կանեմ ետքի մշակ: Եթէ՛ առաջի կրդ ձեռ ծանօթացնում է մեր ժողովրդի առանձին ինքնաձև փիլիսոփայութեան հետ, այս երգը ընդհանրապէս վերաբերում է ժողովրդի տնտեսական կեանքին: Նա որոշում է մշակի վարձը, ցոյց է տալիս նրա

առանձին կարգ, մի հիւանդութիւն, որի նշաններից մէկն էլ նիշիլիզմն է: Կայսր Ալէքսանդր II-ի անսպասելի սպանումը տպացուցանում է այդ դրութիւնը: Բայց որքան էլ յաւալի է այդ անցքը, նա ոչ չէն չէ տպացուցանում ոչ ազատութեան և ոչ ժողովրդականութեան դէմ և միայն անբարեխղճութիւնը այդ անցքը կարող է գործիք դարձնել ազատամիտ սկզբունքների դէմ, որոնք տիրում են Եւրոպայի մէջ և ոչինչ ընդհանուր բան չունեն այն սպանութեան հետ, որ այդքան յանցաւոր կերպով կատարվեցաւ Ռուսաստանի մէջ:

«Journal des Débats» լրագիրը տպել է հետեւեալը: Մինչև Կ. Պոլիս իր գործերը հասցնող յաղթող Թագաւորը, որ ազատեց 60 միլիոն ճորտերին, իր բոլոր հպատակներից չօր նման սիրված բարի և փափկասիրտ մարդը ազատվեցաւ Կարակոզովի և Բերեզովսկու աւարձանակներից, Սալավոյի րեվոլյուցից, Չմերային պալատի մէջ կողած ճայթիւնից ու մերի մի կտորով փողոցի վրա սպանվում համար: Ալէքսանդր II-ի գործը այժմ պատմութեան սեփականութիւն է: Նա կարող է մի քանի տողերով արտայայտվել: Նա ամրացրեց պալատական աշխարհի արտօնութիւնը, յաղթեց Ղևհաստանի վերջին ընդդիմադրութիւններին, Նա զբնուում էր գէպի Սև ծովը Պետր Մեծի և Եկատերինա II-ի ցոյց տուած ճանապարհով, Նա ամրացրեց և ռուսաց տիրապետութիւնը Միջին Ասիայի մէջ, վերջապէս ազատեց ռուս զինուորներին ստրկութենից: Այդպիսի գործերը Ալէքսանդր II-ին առանձին գիրք են տալիս Միխայիլ Բոժանովի սերունդների շարքում: Նա իր ծնողից ծանր բեռը ժառանգեց և պատուով տանում էր նրան և թէ նա նախագուշակ էր ցաւալի վախճանը, գոնեա կարող էր միեւնթարվել նրանով, որ իր գործերը կապրէին նրանից յետոյ:

Բերլինի «Provinz. Corresp.» լրագիրը տպել է հետեւեալը: Կայսր Ալէքսանդր II-ի ժամանակ Պրուսիայի, Գերմանիայի և Ռուսաստանի մէջ խաղաղ և բարեկամական համաձայնութիւն էր տիրում, որ գլխաւոր պատճառ դարձաւ Գերմանիայի և Աւստրիայի բարեկամութեան վաթսուական թուականների նշանաւոր անցքերից յետոյ:

տնտեսական դրութիւնը Հայաստանում: Ինչու երգում է ասած «հօթ» կամ «տա» թուականից անց կը կենամ, այլ անպատճառ «հօթ»: այս երկուքը պատմական չէ, նա վեր առնված է ուղղակի կեանքից: Յիշաւի մի տաս կամ քսան տարի սրանից առաջ Հայաստանում մշակի տարեկան վարձը հօթ թուական էր, այս օրնքն 21 բուրլի:

Վեր առնենք մի ուրիշ տուն «Զուլոյի»:

«Ես Գալուստն եմ Ապարանցի,

«Ոխտը (հօթ) տարի ձեր տան բանեցի (*)

(աշխատեցի),

«Սև խաչօրն խափեցի,

«Ալմա (կարմիրթուշ) Մարանին աւելի (երբեմն պաշէցի):

Այն այս երգի բովանդակութիւնը: Ապարանցի Գալուստը հօթ տարի աշխատում է, բանում է սև խաչօր տանը և վերջապէս պատկում նրա աղջկայ վրա: Հայաստանում հին ժամանակից սովորութիւն կար, որով փեսացուն պարտաւոր էր իր նշանածի ծնողաց լծարել մի գումար: (Այժմ այս սովորութիւնը օրից օր վերանում է (Այժմ այս սովորութիւնը օրից օր վերանում է նշանածի ծնողաց միայն չորեքէն պարգևներ, — դժբանքին մի միջնանայ, աներին կամ նշանածի եղբորը մի չուխայ և այլն: Այս վերջինները իրենց կողմից փեսացուն պարգևում են չուխա կամ ուրիշ հագուստ): Բնական բան է, եթէ փեսացուն կարողութիւն չունէր, նա պարտ էր ծառայել փող կատարել: Իր նշանածի ծնողացը բաւականաց-

*) Երբեմն ասում են «մացի», այսինքն մնացի:

Կա առիթ տուեց երեք կայսրների դաշնակցութեանը, որ երկու ժամանակ եւրոպական խաղաղութեան գրաւական էր: Յօդուածը վերջանում է բարի ցանկութիւններով Կայսր Ալէքսանդր III-ին:

ՖԻՆԱՆՍԱԼ

Լրագիրների մէջ կարգում ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները: Փարիզի մէջ ամենքը միմիայնական փոփոխութիւններն են սպասում: Գրեվի խորհրդատուների կարծիքները բաժանված են այն հարցի մասին, թէ կառավարութիւնը ի՞նչ զիջք պէտք է բռնի, երբ պատգամաւորների ժողովի մէջ կը սկսվի քննվել ընտրողական նոր ձևի մասին առաջարկութիւնը: Գրեվի և Գամբետայի բոլոր խորհրդակցութիւնները այդ հարցի առիթով ոչինչ հետեւանքներ չունեցան: Նրանք չը կարողացան համաձայնութիւն կայացնել ընտրողական նոր ձևի մասին: Գրեվի կամենում է հին ձևը պահպանել, Գամբետա նորն աւելի լաւ է համարում: Երբ այդ երկու հայեացքների անհաշտութիւնը անհերք դարձաւ, այն ժամանակ ծագեցաւ հետեւեալ հարցը. մինչև որ աստիճան կառավարութիւնը իրաւունք ունի մասնակցել պատգամաւորների ժողովի վիճաբանութիւններին և այդպիսով ազդել անտարբեր հանրապետականների վրա: Այդ հարցի պատճառով միմիայնակ էր մէջ անհամաձայնութիւն ծագեցաւ: Գամբետայի կողմնակից միմիայնակ կամենում են, որ կառավարութիւնը չը մասնակցի վիճաբանութիւններին, իսկ Գրեվի կողմնակիցները կամենում են յայտնել ժողովին հանրապետութեան նախագահի հայեացքները: Այսպիսի անհամաձայնութիւնը ի նկատի առնելով, անհերք է, որ այժմեան միմիայնակութիւնը երկարատեւ չէ կարող լինել և թէ մինչև այժմ նա չէ փոխվել, դրա պատճառը նոր միմիայնակութեան կազմելու զգուշացումն է:

«ՄՇԱԿԻ» ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳՈՒՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՄԵՆ, 18 մարտի Հերատի և Կանդա հարի ապստամբված զօրքերը Ալմոնների ցեղի հետ պաշարեցին Էլբ-խանին Հերատի մէջ: Լուր կայ, որ Էլբ-խանը գերի է ընկած:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԲՐՈՒՆԻ

Ինչու համար: Ինչպէս երգիցը Երեսմ է, պատահում էր, որ փեսացուն, փոխանակ օտար մարդու մօտ, ծառայում էր ուղղակի իր հարսնացուին — ընչանման ձեռնաց: Ծնողաց տանը: Այն այս սովորութիւնը է նկարագրված երգի մէջ: Այս սովորութիւնը յատկանշի է չառ աղբերի: Յակովբը — ինչպէս յայտնի է Աստուածաշնչից — մի քանի տարի ծառայեց Լաբանի տանը, յետոյ նրա աղջկը առաւ: Հէնց այս սովորութիւնից է ծագել «անկախութիւնը», որի հիման վրա փեսացուն թողնելով իր ծնողաց տունը, մշտնապէս է իր նշանածի ընտանիքի անդամների կարգը և այսպիսի կերպով որդեգիր է դառնում: Այս սովորութիւնը մենք տեսնում ենք ի՞նչ միայն Հայաստանում, այլև ամբողջ Աֆրիկայում, Հայաստանում (Տես Giraud Teulon-ի «Les Origines de la Famille, chap. III § 3 p. 154—165»): Այս վերջին երգը վերաբերում է մեր ժողովրդի իրաւաբանական կեանքին, — ընտանեկան իրաւունքին (семейственное право): Նա պարզ ցոյց է տալիս թէ Հայաստանում, ինչպէս և Հին Հռոմում, Յունաստանում և զանազան պատմական երկրներում, հայրը ունի իրաւունք ծախել իր զուտը:

Այս քանի օրինակները պարզապէս ցոյց են տալիս, ինչ նշանակութիւն ունի ժողովրդական բանաստեղծութեան և առհասարակ գրականութեան ուսումնասիրելը:

(Կը չարունակվի)

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.